UNIVERSITETI I AAB

FINANCA NDËRKOMBËTARE

Prof. Ass. Dr. Bekim Berisha

RRJDHJET NDËRKOMBËTARE TË FONDEVE

Pse janë të rëndësishëm treguesit e transaksioneve ndërkombëtare të një vendi ?

- Analiza e tyre pasqyron anën sasiore të marëdhënjeve ekonomiko-financiare të marëdhënjeve ndërkombëtare,
- Është bazë e përcaktimit të politikave makro-ekonomike të një vendi.
- Instrumenti - Bilanci i pagesave

RRJDHJET NDËRKOMBËTARE TË FONDEVE

Çka është Bilanci i pagesave?

- Bazë për përcaktimin e politikave makro-ekonimke.

Pse është e rëndësishme përcaktimi i PME-ve?

- Ndikojnë në ekonominë si tërësi dhe në ndërmarrjet ekonomike që operojnë në një vend, apo atyre të huaja që synojnë të operojnë në vend.

BILANCI I PAGESAVE

Çka është Bilanci i pagesave?

Përmbledhje statistikore e të gjitha transakcioneve ekonomike midis rezidentëve të vendit raportues dhe rezidenëtve të pjesës tjetër të botës për një periudhe të caktuar kohore.

Periudha e zakonshme raportuese është një vit, mirëpo disa zëra të bilancit të pagesave publikohen edhe në bazë mujore apo 3-mujore.

BILANCI I PAGESAVE

Çka tregon Bilanci i pagesave?

- *Se sa mallëra dhe shërbime të vendit janë eksportuar dhe importuar;*
- *Vendi a ka marrë apo dhënë hua me pjesën tjetër të botës; si dhe*
- *Autoriteti qendrorë financiar a ka shtuar apo zvogeluar rezervat e tij devizore*

BILANCI I PAGESAVE

Si regjistrohen transaksionet në Bilancin e pagesave?

- Bazuar në parime dhe koncepte.
- Parimi kryesor: Sistemi i regjistrimit të dysfishtë.
- Gabimi dhe harresa Neto
- Veprimet e këmbimit të mallrave dhe shërbimeve (eksport-import)
- Manuali i Bilancit të Pagesave – FMN (Standardet nërkombëtare)

BILANCI I PAGESAVE

Rezidenti dhe Jorezidenti

- Nga aspekti i statistikave të bilancit të pagesave shtetasi dhe rezidenti (banori) nuk janë të njëjta.

  Termi rezident përfshin individët, amvisëritë, firmat dhe autoritetet publike

- Korporatat multinacionale janë rezidente në më shumë se një vend

  Nga pikëpamja e bilancit të pagesave kompanitë subsidiare konsiderohen rezident në vend ku janë të dislokuara edhe në rastet kur aksionet e tyre janë në pronësi të rezidentëve vendor

BILANCI I PAGESAVE

Rezidenti dhe Jorezidenti

- Organizatat ndërkombëtare (FMN, BB, OKB, etj) trajtohen si rezidentë të huaj edhe pse mund të jenë të vendosura në vendin raportues
- Turistët konisderohen si rezidentë të huaj nëse qëndrimi në vendin raportues është më pak se një vit
- Kriter që nje transakcion të përfshihet në bilancin e pagesave është që duhet të përfshijë transakcionin midis rezidentëve të vendit raportues dhe rezidentit nga pjesa tjetër e botes.

BILANCI I PAGESAVE

Mbledhja, raportimi dhe prezentimi i statistikave të bilancit tër pagesave

- Statistikat e bilancit të pagesave regjistrojnë të gjitha transakcionet midis rezidentëve vendor dhe të huaj:

- Blerje apo shitje, shërbime apo asetet financiare si obligacione, ekuitete dhe transakcione bankare

- Të dhënat raportohen në valutën vendore
- Mbledhja statistikore e çdo transakcioni është e pamundur

BILANCI I PAGESAVE

Mbledhja, raportimi dhe prezentimi i statistikave të bilancit tër pagesave

- Të dhënat mblidhen nga doganat, anketat mbi turistët dhe shpenzimet e tyre, hyrjet dhe daljet kapitale nga bankat, fondet pensionale, shtepitë investuese, të hyrat dhe shpenzimet qeveritare nga agjencitë publike lokale dhe qendrore
- Statistikat bazohen në teknika të besueshme mostrimi, dhe paraqesin vetëm vlerësime të transakcioneve aktuale
- Nuk ka metodë unike të prezentimit statistikor të bilancit të pagesave

BILANCI I PAGESAVE

Llogaritaria dhe struktura e bilancit te pagesave

- Nga aspekti kontabël, bilanci i pagesave gjithmonë është i balancuar Kjo ndodh pasiqë bazohet në principin e kontabilitetit të dyfishtë
- Çdo transakcion midis rezidentit vendor dhe të huaj i ka dy anë, marrjen dhe pagesën, dhe të dyja anët regjistrohen në statistikat e bilancit të pagesave
- Çdo marrje (pranim) i valutës nga rezidentët e huaj regjistrohet si zë krediti (plus në llogari) përderisa pagesa për rezidentet e huaj regjistrohet si zë debiti (minus në llogari)

BILANCI I PAGESAVE

Llogaritaria dhe struktura e bilancit te pagesave

Tradicionalisht, statistikat ndahen në dy seksione kryesore (me nëndarje të mëtutjeshme):

- Llogaria rrjedhëse - korente
  Zërat e rrjedhës së të hyrave

- Llogaria kapitale dhe financiare
  Ndryshimet në asete dhe obligime

BILANCI I PAGESAVE

Llogaritaria rrjedhëse - korente

Mallrat

- *Mallrat e përgjithshëm*
- *Mallrat për përpunim*
- *Riparimet për mallra*
- *Mallrat e blera në porte*
- *Ari jomenetar*

BILANCI I PAGESAVE

Llogaritaria rrjedhëse - korente

Shërbimet

- *Shërbime transporti*
  - Të mallrave
  - Pasagjerësh
  - Transporte tjera
- *Shërbime sigurimi*
- *Udhëtime*
- *Shërbime të tjera*
  - *Financiare*
  - *Komunikimi*
  - *Qeveritare*
  - *Teknike*

BILANCI I PAGESAVE

Llogaritaria rrjedhëse - korente

Të ardhurat

- *Shp*ërbilimet e punonjësve
- *Të ardhura nga investimet*
  - *Interesa mbi rezervat*
  - *Të ardhura nga borxhi*
  - *Të ardhura nga kapitali*

BILANCI I PAGESAVE

Llogaritaria rrjedhëse - korente

Transfertat korente

- *Transferta shtetërore nga jashtë*
- *Dërgesat e emigrantëve*
- *Transferta të sektorëve të tjerë*

BILANCI I PAGESAVE

Llogaritaria kapitale dhe finaniare

Llogaria kapitale

- *Marrja ose pagesat e transfertave kapitale*
- *Përfitimet ose dhëniet e mjeteve të paprodhuara fizikisht dhe jofinanciare*
- *Transferta të tjera*

BILANCI I PAGESAVE

Llogaria financiare

- *Detyrimet e huaja*
  - *Investimet e huaja direkte (IHD)*
  - *Ndërmarrja e investimit direkt*
  - *Investitorë direkt*
  - *Kapital i investimit direkt*
    - *Huamarrja*
    - *Përdorim kredish nga FMN*
    - *Shlyerje kredish*
    - *Llogari dhe depozita*
- *Mjetet*
  - *Investime kapitale*
  - *Investime portfoli*
  - *Depozita*
  - *Monedha*

BILANCI I PAGESAVE

Rezervat

Mjete të huaja financiare dhe rezervat e arit monetar që zotëron një vend të gatshme për tu përdorur për financimin e çbalancimin e pagesave ndërkombëtare, për ndërhyrje në tregun valutor, etj.

- *Ari monetar*
- *Mjetet valutore rezerv*
- *E drejta e tërheqjes speciale (DTS)*

Zërat kryesor të Bilancit të Pagesave

Emertimi	Kredi (+)	Debi (-)
1. LLOGARIA KORENTE		
A. Mallrat		
A1-mallrat e pergjithshem		
A2-mallrat per perpunim		
A3-mallrat per mallra		
B. Sherbime		
B1-transporti		
B2-sigurimi		
B3-udhetime		
B4-sherbime te tjera		
C. Te ardhura		
C1-shperblim I punonjesve		
C2-te ardhura nga investimet		
D. Transferta korente		
D1-transferta shteterore nga jashte		
D2-dergesa te emigranteve		
D3-transferta te sektoreve te tjere		

Zërat kryesor të Bilancit të Pagesave

2. LLOGARIA KAPITALE DHE FINANCIARE		
A.Llogaria Kapitale		
A1-transferta kapitale		
A2-perfitime/dhenie mjetesh te paprodhuara dhe jofinanciare		
A3-transferta te tjera		
B. Llogaria Financiare		
B1-Detyrime te huaja		
- Investime te drejteperdrejta		
- Huamarrje		
- Perdorim kredish nga FMN		
- Shlyerje kredish		
- Llogari dhe depozita		
B2-Mjete		
- Investime kapitale		
- Investime portfoli		
- Depozita		
BILANCI I PERGJITHSHEM (I+II)		
3. NDRYSHIMI I REZERVES (+/=/-)		

ANALIZA E BILANCIT TE PAGESAVE

Treguesit kryesor:

- Bilanci tregtar – Mat diferencat ndërmjet eksporteve dhe imporetev të mallrave
- Bilanci i mallrave, shërbimeve dhe të ardhurave – I shton BT B e shërbimeve dhe ate të të ardhurave
- Bilanci i llogarisë korente – përfitohet nëse i shtohet BMSHA, Bilancin e transferteve ekonomike
- Bilanci i llogarisë financiare – Përcakton nëse ekonomia në fund të periudhës ka importuar apo eksportuar kapital
- Rezervat e autoritetit monetar – pasqyron ndryshimin e rezervave valutore (+ > zvoglim; - >rritjene tyre)
- Bilanci i përgjithshëm – Pasqyron shumën e të gjitha transaksioneve të BP përjashtuar rezervat

Lidhja ndërmjet treguesve të BP dhe treguesve të tjerë makroekonomik

- Prodhimi i brendshëm bruto llogaritet:

  - **PBB = C+G+I+(X-M)**

- C – Shpenzimet e konsumit privat
- G – Shpenzimet e konsumit shtetëror
- I – Investimet e brendshme bruto
- X – Eksporti i mallrave dhe shërbimeve
- M- Importi i mallrave dhe shërbimeve

Lidhja ndërmjet treguesve të BP dhe treguesve të tjerë makroekonomik

Ll.Korente ⟷ Ll.Kap.Financiare

SUFICIT: ↓

Eksportet > Importet (Cr > Dr);

DEFICIT:

M.blera > M.e shitura

SUFICITI (LL.K.) = DEFICITIN (LL.K.F.)

DEFICITI (LL.K.) = SUFICITIN (LL.K.F.)

Lidhja ndërmjet treguesve të BP dhe treguesve të tjerë makroekonomik

Ll.Korente ⟷ Ll.Kap.Financiare

<u>Treguesit e nivelit të ardhurave dhe shpenzimeve kombëtare</u>

Përbëhen nga:

Y – Të ardhurat kombëtare

Yd – vlera e mallrave të shitura në vend;

X – Vlera e mallrave të eksportuara

$$Y = Yd + X$$

Lidhja ndërmjet treguesve të BP dhe treguesve të tjerë makroekonomik

Shpenzimeve kombëtare - D

Përbëhen nga:

Db – Vlera e shpenzimeve të brendshme

M – Vlera e importeve

$$D = Db + M$$

Lidhja ndërmjet treguesve të BP dhe treguesve të tjerë makroekonomik

Lidhja mes Y dhe D në bilancin e Ll.K.: Y-D=X-M

Ll.Korente ⟷ Ll.Kap.Financiare

SUFICIT:

Të ardhura kombëtare > shpenzime kombtare:

$$Y - D > 0 \text{ kur } X – M > 0$$

Dhe e kundërta:

$$Y – D < 0 \text{ kur } X – M < 0$$

Lidhja ndërmjet treguesve të BP dhe treguesve të tjerë makroekonomik

Të ardhurat kombëtare (Y) = C + S

C – Konsumi; S – Kursimet.

Shpenzimet kombëtare (D) = C + I

C – Konsumi; I – Investimet

Y – D = S – I

Në një vend ku të ardhurat tejkalojnë shpenzimet duhet që kursimet të jenë > se investimet e brendshme. Teprica e kursimeve mbi investimet mund të shkojë jasht, gjë që bën të ketë një deficit në Ll.K.F. të BP.

Lidhja ndërmjet treguesve të BP dhe treguesve të tjerë makroekonomik

Kjo marëdhënje përmblidhet përmes ekuacionit:

$$CAB = X - M + NY + NCT = S - I$$

CAB – bilanci I llogarisë korente

NY – të ardhurat neto nga jashtë

NTC – transferet korente neto

S – kursimet e brendshme bruto

I – investimet e brendshme bruto

Nga kjo nxjerrim : $CAB = S - I$, prej ku: $S = I + CAB$

$$CAB = NKA + RT \text{ ku:}$$

NKA – LL.F K. Neto; RT – transaksionet në mjete rezervë

Lidhja ndërmjet treguesve të BP dhe treguesve të tjerë makroekonomik

CAB = NKA

S – I = NKA + RT

PPK = C + G + S

Duke zëvendësuar S = I + CAB, kemi:

PPK = C + G + I + CAB

PPK – (C + G) = S

CAB = (Sg-Ig) + (Sp-Ip)

CAB = NKA + R

S – I = NKA + R